

Zimování vodních ptáků na Labi v Pardubicích v letech 2000/2001 – 2002/2003

Wintering of water-birds on Labe River in Pardubice town during 2000/2001 – 2002/2003

Radek Hampl⁽¹⁾ & Jan Václavek⁽²⁾

⁽¹⁾ Ornitologická laboratoř PFF UP, tř. Svobody 26, CZ-771 46 Olomouc;
e-mail: hampl@prfnw.upol.cz

⁽²⁾ Smetanova 662, CZ-533 04 Sezemice

Úvod

Na rozdíl od okolní krajiny nabízejí městské aglomerace v zimním období výhodnější potravní a tepelné podmínky, a jsou proto často využívány k přezimování různých ptačích druhů. Hladina velkých řek zde především v blízkosti jezů nezamrzá a stává se vyhledávaným útočištěm četných vodních ptáků z širokého okolí. Tato skutečnost je využívána k jejich pravidelnému sčítání a v konečném důsledku pak ke sledování změn početnosti zimujících vodních druhů na jednotlivých lokalitách. Z České republiky bylo prozatím publikováno nejvíce prací z pražské Vltavy (např. BERGMANN 2002).

Cílem tohoto příspěvku je podat informace o druhovém složení a početnosti ptáků na Labi v Pardubicích během tří zimních sezón v letech 2000/2001, 2001/2002 a 2002/2003. Článek navazuje na již dříve publikované dvouleté pozorování (HAMPL & VÁCLAVEK 2000).

Materiál a metodika

Sčítání probíhalo na Labi v Pardubicích každý týden, výjimečně každých čtrnáct dnů nebo každé tři týdny během listopadu, prosince, ledna a února. Bylo prováděno vizuálně pomocí triedru 8x40 během obchůzky sledovaného úseku. Bližší informace o sledované ploše viz HAMPL & VÁCLAVEK (2000).

Aby byla data objektivní a sezóny porovnatelné, je nutné při sčítání dodržovat určitá pravidla. Jedná se především o rovnoměrné pokrytí celého sledovaného období kontrolami, zahrnutí negativních zjištění do výsledků, stanovení pravidelné doby pozorování během dne a zohlednění možného vlivu počasí na počet zjištěných jedinců (blíže VAVŘÍK 1998). Na rozdíl od předchozí práce (HAMPL & VÁCLAVEK 2000) bylo tedy pozorování prováděno pravidelně dvě hodiny před západem slunce a pouze za počasí umožňujícího dobrou viditelnost. Do přehledu zjištěných druhů jsou uváděny i druhy, které se v dané sezóně nevyskytly, ale které zde byly pozorovány v sezónách předešlých.

Výsledky a diskuse

V zimní sezóně 2000/2001 bylo na lokalitě pozorováno 7 druhů, v roce 2001/2002 10 druhů a v roce 2002/2003 14 druhů vodních ptáků (tab. 1, 2

a 3). Od předchozí publikované práce (HAMPL & VÁCLAVEK 2000) přibýly na lokalitě 3 nové druhy – čírka obecná (*Anas crecca*), labuť zpěvná (*Cygnus cygnus*) a ledňáček říční (*Alcedo atthis*). Čírka obecná a ledňáček říční na našem území pravidelně zimují (BEJČEK et al. 1995). U zimujících čírek obecných se pravděpodobně jedná o zahraniční ptáky, neboť na našem území je čírka obecná tažná (HUDEC 1994). U ledňáčeků jde pak o ptáky starší jednoho roku (HUDEC 1983). Hnízdní areál labutě zpěvné zahrnuje převážně boreální zónu (GARDARSSON 1997), její zimoviště leží při pobřeží severozápadní Evropy, v Černomoří, při Kaspickém moři a ve východní Asii, u nás zimuje nepravděpodobně a řídce (HUDEC 1994). Hvízdák eurasijský (*Anas penelope*) nebyl znovu potvrzen, na Labi u Pardubic ale přinejmenším jeden pár v roce 2001/2002 zimoval (HAMPL nepubl.). Menší počet pozorovaných druhů v zimě 2000/2001 byl zřejmě způsoben menším počtem návštěv lokality v této sezóně.

Dominance většiny pozorovaných druhů nedosáhla ani 2 %, mezi dominantní druhy patřily během všech tří sezón pouze kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) a lyska černá (*Fulica atra*). Tyto dva druhy navíc s rackem chechtavým (*Larus ridibundus*) bylo možné na sledované lokalitě zastihnout pravidelně (Tab. 4).

Možné kvalitativní a kvantitativní změny zimujících druhů budou provány až po získání většího vzorku dat během následujících sezón.

Souhrn

V letech 2000/2001, 2001/2002 a 2002/2003 byli pravidelně sčítáni zimující vodní ptáci na Labi v Pardubicích. Článek navazuje na již dříve publikované pozorování v předchozích dvou letech. Na Labi bylo celkem zjištěno 15 druhů vodních ptáků. Dominantními druhy byly kachna divoká (*Anas platyrhynchos*) a lyska černá (*Fulica atra*). Tyto dva druhy navíc s rackem chechtavým (*Larus ridibundus*) bylo možné na sledované lokalitě zastihnout pravidelně.

Summary

Census of wintering water-birds was carried out regularly during 2000/2001, 2001/2002 and 2002/2003 on Labe River in Pardubice town. This paper continues previously published results from 1998/1999 and 1999/2000. In total, 15 bird species were recorded on Labe River. The most abundant were the Mallard (*Anas platyrhynchos*) and the Coot (*Fulica atra*). Those two species together with the Black-headed Gull (*Larus ridibundus*) were recorded regularly in the locality.

Poděkování

Děkujeme Martinu Paclíkovi a Martinu Valáškovvi za kritické poznámky k rukopisu. Tento výzkum byl uskutečněn za podpory grantu MŠMT č. 153100012.

Literatura

- BEJČEK V., ŠŤASTNÝ K. & HUDEC K. 1995: Atlas zimního rozšíření ptáků v České republice 1982-1985. *H & H, Jinočany*.
- BERGMANN P., 2002: Změny v zimování vodních ptáků na Vltavě v Praze v poslední čtvrtině 20. století. *Sylvia*, 38: 61-74.
- GARDARSSON A., 1997: *Cygnus cygnus*, Whooper Swan. In Hagemeyer, W.J.M. & Blair, M.J. (eds): The EBCC Atlas of European Breeding Birds: Their Distribution and Abundance. *Poyser, London*.

Tab. 1: Výsledky sčítání vodních ptáků na Labi v Pardubicích v zimní sezóně 2000/2001.

Tab. 1: Water-birds census results from Labe River in Pardubice town during winter 2000/2001.

Druh/Species	17.11.	1.12.	27.12.	4.1.	13.1.	27.1.	8.2.	24.2.
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	110	131	484	546	520	361	130	124
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Aythya fuligula</i>	-	-	-	-	1	5	8	4
<i>Aythya ferina</i>	-	-	-	-	-	2	-	-
<i>Cygnus olor</i>	3	7	35	23	1	13	2	3
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Fulica atra</i>	2	4	50	78	84	133	94	52
<i>Gallinula chloropus</i>	-	1	5	3	4	-	3	5
<i>Larus ridibundus</i>	13	8	7	5	7	51	5	8
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem/Total	128	151	581	655	617	565	242	196

HAMPL R. & VÁCLAVEK J., 2000: Zimní pozorování vodních ptáků na Labi v Pardubicích v zimách 1998/1999 a 1999/2000. *Paninus*, 10: 89-96.
 HUDEC K. (ed.), 1983: Fauna ČSSR, Ptáci 3/I. *Academia, Praha*.
 HUDEC K. (ed.), 1994: Fauna ČR a SR, Ptáci 1. *Academia, Praha*.
 VAVŘIK M., 1998: Šestilet sledování jarního tahu na Šumvaldském rybníce – pokus o objektivizaci ve faunistice. *Zprávy MŮS*, 56: 55-89.

ISBN 80-86046-67-2

Tab. 2: Výsledky sčítání vodních ptáků na Labi v Pardubicích v zimní sezóně 2001/2002.

Tab. 2: Water-birds census results from Labe River in Pardubice town during winter 2001/2002.

Druh/Species	11.11.	17.11.	25.11.	2.12.	8.12.	15.12.	22.12.	29.12.
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	219	259	344	430	408	525	350	241
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Aythya fuligula</i>	-	-	-	-	1	3	12	14
<i>Aythya ferina</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cygnus olor</i>	3	-	-	-	-	24	20	15
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Fulica atra</i>	1	8	13	25	36	187	129	141
<i>Gallinula chloropus</i>	-	1	1	1	1	2	2	1
<i>Larus ridibundus</i>	21	13	24	48	36	5	1	6
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	-	-	-	-
Celkem/Total	244	281	382	504	482	746	515	419

Tab. 2: – pokračování.

Tab. 2: – continue.

Druh/Species	5.1.	12.1.	19.1.	26.1.	3.2.	10.2.	28.2.
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	1	-	1	-	-	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	-	1	2	2
<i>Anas platyrhynchos</i>	506	242	406	299	145	112	64
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	2	2	2	-	-	-	-
<i>Aythya fuligula</i>	18	40	35	11	-	-	-
<i>Aythya ferina</i>	-	-	-	1	-	-	-
<i>Cygnus olor</i>	25	10	13	8	-	-	-
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Fulica atra</i>	179	108	118	172	50	48	15
<i>Gallinula chloropus</i>	4	1	1	2	-	-	-
<i>Larus ridibundus</i>	-	1	13	25	5	32	58
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	-	-	-
Celkem/Total	735	404	589	518	201	194	139

Tab. 3: Výsledky sčítání vodních ptáků na Labi v Pardubicích v zimní sezóně 2002/2003.

Tab. 3: Water-birds census results from Labe River in Pardubice town during winter 2002/2003.

Druh/Species	17.11.	24.11.	30.11.	7.12.	14.12.	27.12.	5.1.
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	-	-	-	2	3	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	146	175	194	154	406	157	185
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	1	-	-	-
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Aythya fuligula</i>	-	-	-	-	-	6	3
<i>Aythya ferina</i>	-	-	-	-	3	-	-
<i>Cygnus olor</i>	4	-	-	-	-	12	19
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Fulica atra</i>	8	21	18	21	67	151	136
<i>Gallinula chloropus</i>	-	-	-	-	1	-	-
<i>Larus ridibundus</i>	30	22	10	10	15	9	4
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	1	-	1
Celkem/Total	188	218	222	188	496	335	348

Tab. 3: – pokračování.

Tab. 3: – continue.

Druh/Species	12.1.	18.1.	25.1.	1.2.	9.2.	15.2.	23.2.
<i>Podiceps cristatus</i>	-	1	-	1	-	-	-
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	-	-	-	1	-
<i>Anas platyrhynchos</i>	221	195	150	175	172	207	225
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	3	-	-	-	-	-	-
<i>Aythya fuligula</i>	3	5	5	1	8	10	9
<i>Aythya ferina</i>	1	4	-	2	1	2	3
<i>Cygnus olor</i>	16	10	-	21	27	12	27
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	-	-	1
<i>Fulica atra</i>	98	123	137	93	85	70	94
<i>Gallinula chloropus</i>	2	1	1	1	1	1	-
<i>Larus ridibundus</i>	4	6	4	1	2	1	28
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	-	-	-
Celkem/Total	348	345	297	295	296	304	387

Tab. 4: Dominance (d, %) a frekvence (f, %) druhů zjištěných na Labi v Pardubicích v zimních sezónách 2000/2001, 2001/2002 a 2002/2003.

Tab. 4: Dominance (d, %) and frequency (f, %) of species recorded on Labe River in Pardubice town during winters 2000/2001, 2001/2002 and 2002/2003.

Druh/Species	2000/2001		2001/2002		2002/2003	
	d	f	d	f	d	f
<i>Podiceps cristatus</i>	-	-	-	-	0,05	14,3
<i>Tachybaptus ruficollis</i>	-	-	0,03	13,3	0,12	14,3
<i>Phalacrocorax carbo</i>	-	-	0,08	20,0	0,02	7,1
<i>Anas platyrhynchos</i>	76,75	100,0	71,62	100,0	64,73	100,0
<i>Anas crecca</i>	-	-	-	-	0,02	7,1
<i>Anas penelope</i>	-	-	-	-	-	-
<i>Bucephala clangula</i>	-	-	0,13	33,3	0,07	7,1
<i>Aythya fuligula</i>	0,57	50,0	2,11	53,3	1,17	64,3
<i>Aythya ferina</i>	0,06	12,5	0,02	6,6	0,37	50,0
<i>Cygnus olor</i>	2,8	100,0	1,86	53,3	3,47	64,3
<i>Cygnus cygnus</i>	-	-	-	-	0,02	7,1
<i>Fulica atra</i>	15,85	100,0	19,36	100,0	26,29	100,0
<i>Gallinula chloropus</i>	0,67	75,0	0,27	73,3	0,19	50,0
<i>Larus ridibundus</i>	3,32	100,0	4,53	95,3	3,42	100,0
<i>Alcedo atthis</i>	-	-	-	-	0,05	14,3